
OZBROJENÉ SÍLY MAĎARSKÉ REPUBLIKY

I když v současné době Maďarská republika již není státem, s nímž bezprostředně sousedíme, máme mnoho společného. Porovnáme-li počet obyvatel, rozlohu území a jiné údaje, tedy charakter politického a sociálního uspořádání či ekonomiku, můžeme dospět k závěru, že tyto země mají více podobného, nežli stejného, než to, co je výrazně odlišuje. Proto lze i srovnávat podmínky a možnosti jejich ozbrojených sil. Z těchto důvodů byla vybrána informace z materiálů ÚVI (Al čís. 833/1993), kterou po redakční úpravě a zkrácení předkládáme v této rubrice.

* * *

Maďarsko je parlamentní republika, se systémem několika stran, s vyváženou zákonodárnou, výkonnou a soudní mocí. V čele nezávislého státu stojí prezident (volený Národním shromážděním na pětileté období), jenž je zároveň vrchním velitelem ozbrojených sil. Nejvyšším orgánem státní moci a současně jediným zákonodárným sborem je jednokomorové Národní shromáždění. Výkonnou moc představuje rada ministrů (vláda), v jejímž čele stojí předseda vlády. Členy rady ministrů jmenuje prezident republiky na návrh předsedy vlády. Tato rada ministrů je odpovědná parlamentu, který stanovuje základní směry bezpečnostní a vojenské politiky státu. Uskutečňování této politiky zabezpečuje vláda, která se ve vztahu k ozbrojeným silám řídí oficiálně vyhlášenými principy vojenské doktríny.

Za plnění úkolů vojenské politiky v rezortu obrany odpovídá ministr obrany. Jeho výkonným orgánem je Ministerstvo obrany jako politický, administrativní a koncepční vládní instituce. Ke zvýšení státní a politické kontroly ozbrojených sil byly na tomto ministerstvu zavedeny **funkce státních tajemníků**.

K řešení vojenskoodborné problematiky výstavby a činnosti armády bylo v roce 1990 vytvořeno Velitelství Maďarské armády, v jehož čele stojí velitel (na úrovni vládního státního tajemníka), který je přímo podřízen prezidentu republiky. Odpovídá za všestranné zabezpečení, bojovou pohotovost a za celkovou připravenost armády.

STRUKTURA OZBROJENÝCH SIL

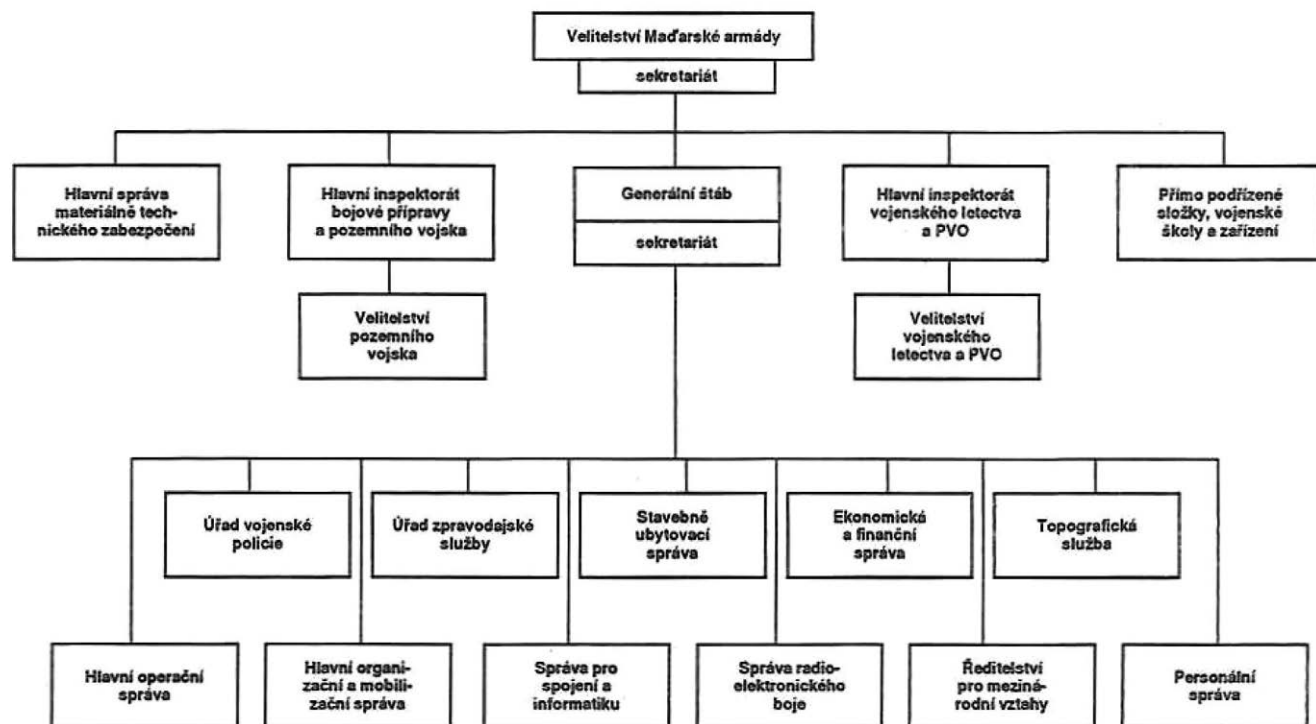
Organizační struktura Velitelství Maďarské armády zahrnuje mj. Generální štáb, Hlavní inspektorát bojové přípravy a pozemního vojska, Hlavní inspektorát letectva a protivzdušné obrany, Hlavní správu materiálně-technického zabezpečení a další správy, oddělení a součásti, jejichž prostřednictvím je uskutečňováno řízení a velení jednotkám, útvarům a svazkům, vojenským školám, skladům a ostatním zařízením této armády. Základní strukturu Velitelství Maďarské armády popisuje obr.

Náčelník generálního štábu velí odborným správám (Hlavní operační, Hlavní organizační a mobilizační správě, Správě radioelektronického boje, Personální, ekonomické a finanční správě, Správě stavebně ubytovací, Správě pro spojení a informatiku, úřadu vojenské bezpečnosti, Úřadu vojenské zpravodajské služby, Ředitelství mezinárodních vztahů, topografické služby). Jejich prostřednictvím ovlivňuje činnost vojsk.

V pravidelných ozbrojených silách je 107 000 osob, z toho je 27 830 osob zařazeno u centrálně podřízených složek a ostatních součástí Velitelství Maďarské armády. Maďarská armáda se dělí na pozemní vojsko, vojenské letectvo a PVO. **Mobilizační zálohy** dosahují počtu až dva milióny osob, z toho 700 000 až 800 000 vycvičených záložníků. **Celkový početní stav osob začleněných ve vojscích válečně rozvinuté Maďarské armády** by však pravděpodobně nepřekročil hodnotu 250 000 až 300 000 osob (bez uvažování zálohy osob druhé a vyšší kategorie kontingentu pro náhradu ztrát). **Ostatní ozbrojené a polovojenské složky Maďarské republiky** jsou tvořeny ozbrojenými sbory Ministerstva vnitra (Pohraniční stráž, policie, Vládní stráž, Civilní obrana, hasiči), Ministerstva spravedlnosti (vězeňská strážní služba), Ministerstva financí (celní služba) a nově vytvářenou složkou - jednotkami domobrany.

Délka vojenské služby trvá celkem 22 měsíců a dělí se na aktivní vojenskou službu a službu v záloze. Aktivní služba může být vykonána formou vojenské základní služby (se zbraní nebo beze zbraně) v trvání 12 měsíců nebo formou alternativní, tj. civilní služby v délce 15 měsíců. Dalších 10, resp. 7 měsíců, je povinná vojenská služba vykonávána formou služby v záloze nebo veřejné prospěšné práce v rámci civilní služby.

Vojenský rozpočet na rok 1992 byl ve výši 60 mld. HUF (v roce 1991 dosáhl výše 54,4 mld. HUF), avšak nezabezpečil plně potřeby maďarských ozbrojených sil. Finanční prostředky se nedostávají především na modernizaci celkové zastaralé výzbroje, na úhradu nákladů spojených s rozsáhlou reorganizací ozbrojených sil, redislokací některých jejích součástí, na údržbu letištních ploch, kasáren a na nezbytnou valorizaci příjmů vojáků z povolání a dělesloužících.

♦ **Pozemní vojsko** (62 680 osob) tvoří základ Maďarské armády, je řízeno Velitelstvím pozemního vojska a je určeno k ochraně a obraně suverenity a územní celistvosti Maďarské republiky. Organizačně se pozemní vojsko člení na **tři vojenské okruhy a vojskové letectvo**. Do vojenských okruhů je začleněno celkem 12 vševojskových brigád (9 mechanizovaných, 3 tankové), 3 dělostřelecké brigády a další útvary druhů vojsk a služeb. Vojskové letectvo pozemního vojska je uskupeno v jedné brigádě dopravních vrtulníků a v jednom pluku bitevních vrtulníků.

K hlavním druhům **výzbroje pozemního vojska** patří především 1340 tanků (z toho 72 tanků typu T-34, 58 tanků T-54, 1074 tanků T-55 a 138 tanků typu T-72), 500 bojových vozidel pěchoty, 1200 obrněných transportérů, 1074 děl, samohybných houfnic (ráže nad 100 mm), minometů a raketometů a přibližně 250 protitankových kanónů. Jednotky vojskového PVO disponují protiletadlovými řízenými střelami STRELA-1 a OSA, více než 130 odpalovacími zařízeními přenosných protiletadlových řízených střel STRELA-2M a STRELA-3 a celkem 160 protiletadlovými kanóny ráže 23, 57 a 100 mm.

♦ **Vojskové letectvo** (122 vrtulníků) je vyzbrojeno především bitevními vrtulníky Mi-24D (39 kusů) a víceúčelovými vrtulníky typu Mi-2, Mi-8 a Mi-17.

♦ **Vojskové letectvo a protivzdušná obrana** (16 490 osob) jsou řízeny Hlavním inspektorátem letectva PVO. Výkonným orgánem je velitelství 1. sboru protivzdušné obrany. V jeho podřízenosti jsou tři stíhací letecké pluky, jedna protiletadlová raketová brigáda, tři protiletadlové raketové pluky, radiotechnická brigáda, smíšený dopravní letecký pluk, dvě výcvikové letky a samostatný radiotechnický prapor radioelektronického boje. Ve výzbroji vojenského letectva a protivzdušné obrany je celkem 143 bojových letounů, z toho 129 stíhacích a 14 průzkumných. Ve výcvikových letkách jsou zařazeny cvičné letouny L-29 DELFÍN a MiG-21PF a PFM. Pro osobní a nákladní přepravu je k dispozici 19 dopravních letounů. Protiletadlové raketové vojsko je vybaveno protiletadlovými raketami velkého, středního a malého dosahu. Radiolokační technika určena k zajištění úkolů radiolokačního průzkumu je převážně sovětské výroby.

V centrální podřízenosti Velitelství Maďarské armády jsou:

- Budapešťský vojenský okruh (Vytvořen koncem roku 1991, do jeho podřízenosti přešly vytvářené štáby a jednotky domobrany a jednotky určené pro práci s válečnými zajatci. Zahrnuje dva pluky vojenské policie, ženijní pluk a říční flotilu.),
- Bezpečnostní služba Maďarské armády,
- vojenské školy,
- letecká opravárenská základna,
- chemický a ženijní sklad,
- zásobovací střediska,
- sklady tankové a automobilní techniky, sklad bojové techniky a spojovací sklad,
- továrna „Gödöllő“, střediska rušení a likvidace vyřazené bojové techniky a dalšího vojenského materiálu,

- vojenské výcvikové prostory, střelnice a cvičiště pozemního vojska a vojenského letectva,
- 20 župních doplňovacích velitelství,
- další orgány, objekty a zařízení (léčebné, rekreační apod.) patřící Maďarské armádě.

PERSPEKTIVY ROZVOJE MAĎARSKÉ ARMÁDY DO ROKU 2000

Přibližně od poloviny osmdesátých let byly v Maďarské armádě uskutečňovány dílčí změny, které bezprostředně předcházely současné restrukturalizaci a reorganizaci maďarských ozbrojených sil. V roce 1987 byl schválen plán reorganizace pozemního vojska na strukturu prapor-brigáda-sbor a zkrácena délka vojenské základní služby na 18 měsíců u pozemního vojska a na 24 měsíce u vojenského letectva. Realizace tohoto plánu byla zahájena v roce 1988. V roce 1989 byl zpracován celkový plán rozvoje Maďarských ozbrojených sil, rozvržený do tří etap.

- **První etapa**, jejímž hlavním cílem (do konce roku 1992) bylo přijetí národní vojenské doktríny a dalších ústavně právních a zákonných aktů, včetně nové úpravy branného zákona a uskutečnění přestavby ozbrojených sil podle návrhu z roku 1987.

Zásadní změny, kterých již bylo dosaženo:

- depolitizace armády (zrušeny politické orgány, zakázána činnost politických stran uvnitř armády),
 - Ministerstvo obrany bylo přebudováno na politický, administrativní a koncepční vládní orgán, který zabezpečuje realizaci vojenské politiky uvnitř Maďarské armády a podílí se na řešení otázek mezinárodních vztahů ve vojenské oblasti,
 - u vojsk byl ukončen přechod na strukturu prapor-brigáda,
 - do pozemního vojska bylo začleněno i vojskové letectvo,
 - redislokace částí sil a prostředků vojenského letectva a protivzdušné obrany, snížení počtu stíhacích letounů u stíhacího letectva (ze 143 na 60) a reorganizace leteckých pluků podle předpokladu,
 - průběžná modernizace bojové techniky,
 - stupeň profesionalizace armády se zvýšil z 28,5 % (v letech 1990 až 1991) na přibližně 32 %.
- **Druhá etapa** je plánována na roky 1993 až 1995. Má být posílen obranný charakter armády, snížen počet osob i bojové techniky, dokončena redislokace útvarů a svazků, proběhnout má i obměna kádrů na jednotlivých stupních velení. Koncem roku 1995 by mělo v armádě sloužit 40 % vojáků z povolání a děsloužících, 40 % vojáků základní služby a 20 % by měli tvořit civilní zaměstnanci.

- **Třetí etapa**, 1996 až 2000, má být zaměřena na modernizaci výzbroje a bojové techniky. Do roku 1997 má být Maďarská armáda redukována z nynějších 107 000 na 75 000 osob (z toho pozemní vojsko přibližně 50 000, letectvo

a protivzdušná obrana 20 000, centrálně podřízené a ostatní součásti Velitelství Maďarské armády 5000 osob).

Při výstavbě ozbrojených sil Maďarska je značná pozornost věnována perspektivě rozvoje vojenského letectva. Přípravovaný dlouhodobý plán modernizace je zásadně zaměřen na ukončení jednostranné závislosti na SNS a na postupný přechod na západní systémy (NATO). Kromě bojové techniky, kde jsou rozhodující především ekonomické možnosti, půjde zpočátku o pomoc v oblasti moderních systémů řízení, o navazování vzájemných vztahů, výměnu zkušeností apod. Vojenské letectvo je připraveno navázat těsnější vztahy s letectvem SRN a Velké Británie. V organizaci a podřízenosti maďarského vojenského letectva již došlo k zásadním změnám. Dřívější dvě velitelství (podle vzoru Sovětské armády), tj. velitelství letectva a velitelství protivzdušné obrany, byla vyřata z podřízenosti Ministerstvu obrany a jejich společné operační velení bylo převedeno pod Generální štáb. Nyní je na stejné úrovni velitelství pozemního vojska a velitelství protivzdušné obrany.

HODNOCENÍ PRŮBĚHU REFORMY OZBROJENÝCH SIL MAĎARSKA

V dosavadním průběhu reformy bylo nutno postupně překonávat nejtěživější pozůstatky z předchozího režimu: nevyhovující plánování, přepjatý vojenský rozpočet, jednostrannou dislokaci, útočnou vojenskou doktrínu, zastaralou výzbroj i škody způsobené přítomností sovětských vojsk.

Základním úkolem bylo snížit početní stav ozbrojených sil ze 155 tis. na 100 tis. příslušníků. Po zrušení systému politických pracovníků je zaváděn nový systém pracovníků pro humanitární a sociální záležitosti. Základní vojenská služba byla zkrácena ze dvou let na jeden rok. Pokračovala demokratizace ozbrojených sil a humanizace vojenské služby. Vojenský výcvik je prováděn podle norem zavedených v ozbrojených silách vyspělých evropských zemí. Radikálně se údajně zlepšilo materiální zabezpečení vojáků základní služby.

Důležitým krokem k legalizaci nových struktur v ozbrojených silách je rozhodnutí maďarského ústavního soudu (z března 1992) o zrušení platnosti starých služebních předpisů. To umožnilo mj. i činnost zájmových svazů v ozbrojených silách. Byly zavedeny historické maďarské uniformy, symboly a vyznamenání. Výchovná práce se zaměřuje na hlubší poznání maďarské vojenské historie a tradic. Církve mohou opět působit v ozbrojených silách.

Problémy jsou v personální oblasti. V roce 1991 opustilo armádu 4000 důstojníků a poddůstojníků, z toho jen 280 odešlo do důchodu. Plat vojáků z povolání se zvýšil o 16,5 % při 37 % míře inflace. Odpovídá 300 až 500 DEM měsíčně. V systému vojenského školství působí dvě vojenské střední školy a Vojenská akademie „Miklós Zrínyi“. Velká pozornost je věnována jazykovým kurzům.

Nyní má Maďarsko relativně nejmenší generální štáb v Evropě, přizpůsobený vyvíjejícímu se celoevropskému bezpečnostnímu systému (KBSE, NATO, ES a ZEU), který předpokládá vytvoření malých autonomních generálních štábů národních ozbrojených sil. Bojové jednotky mají mít postupně charakter sil rychlé (okamžité) reakce. Rezort Ministerstva obrany má údajně dobré kontakty

s vojenskými institucemi USA, SRN, Velké Británie, Francie, Itálie a dále je intenzivně rozvíjí. V průběhu hodnoceného období se zlepšily vzájemné vztahy ozbrojených sil se společenskými organizacemi, politickými stranami, církvemi a zájmovými organizacemi. Prestiž ozbrojených sil i vojáků se zvýšila a obyvatelstvo reálněji posuzuje potřebu ochrany státních hranic a obrany Maďarska.

Současná vojenská technika je podle možností modernizována. Předpokládán nákup levného materiálu bývalé NLA NDR byl dočasně pozastaven v důsledku jugoslávské krize. Předpokládá se i větší připravenost ozbrojených sil pro zásahy při přírodních, ekologických a průmyslových katastrofách. K tomu mají být vytvořeny odpovídající síly a prostředky.

V maďarských ozbrojených silách s má uskutečnit restrukturalizace a **reforma vojenského vzdělávacího systému**, přetvořit motivační systém, vytvořit status vojáka jako občana v uniformě a připravují se další změny.

Perspektivně nejasné je i zajišťování výcviku nových pilotů, prováděného dosud v dřívějším SSSR. Není rozhodnuto, zda pilotní výcvik bude zajišťován v Maďarsku nebo v zahraničí. Dosavadní počty pilotů mají dostačovat ještě 2 roky, potom bude nutno zabezpečit jejich doplňování a přeškolení (piloti proudových letounů létají údajně až do 50 let). Bojový výcvik nově vyřazených pilotů pokračuje u útvaru po dobu 5 let. V této době ročně nalétají 85 až 90 h, které jsou doplněny 30 až 40 h na simulátoru (pro MiG-21). Zkušební bojoví piloti I. třídy nalétají v průběhu již jen 70 h. Měsíční plat pilota proudových letounů je 12 až 15 tis. HUF, tj. 375 až 470 DEM.

BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA A ZMĚNY VE VÝZBROJI

Bezpečnostní politika a ozbrojené síly Maďarska procházejí obdobím zásadních přeměn. Bezpečnostní politika se svým pojetím přibližuje neutrálním stře-doevropským státům, ozbrojené síly se považují za krajní prostředek obrany před ozbrojenou agresí. Maďarská ústava zakazuje rozmísťování ozbrojených sil cizích států na svém území. Základní údaje o povoleném vojenském potenciálu Maďarska v rámci smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě uvádí tab. Ozbrojené síly mohou mít maximálně 100 000 příslušníků.

Tabulka

Kategorie zbraní	Povolený limit (ks)
Tanky	835
Bojová vozidla	1 700
Děla ráže 100 a více mm	840
Bojové letouny	180
Bojové vrtulníky	108

Za možné druhy ohrožení považuje Maďarsko růst mezinárodního napětí, ohrožení státních hranic nebo vzdušného prostoru, válku, přírodní, ekologické a průmyslové katastrofy a vnitřní nepokoje.

Početní stavy ozbrojených sil se snížily ve srovnání s rokem 1988 o více než 30 000 vojáků. Počet jednotek se snížil přibližně o 15 až 20 % a zbraní, zejména útočných, o 35 až 50 %. Postupně mají být zrušeny všechny útvary operačně taktických a taktických raket. Početní stavy ozbrojených sil mají perspektivně dosáhnout 0,6 až 0,8 % celkového počtu obyvatelstva.

* * *

Maďarsko, podobně jako např. Polsko, má zájem o moderní západní výzbroj. Mezi prioritní požadavky patří mj. radiolokátor protivzdušné obrany a identifikační zařízení letounů. Hlavní překážkou modernizace jsou vysoké ceny západní výzbroje a nízký podíl investičních výdajů vojenského rozpočtu. Z vojenského rozpočtu ve výši přibližně 1 mld. USD připadá jen 10 % na nákup výzbroje, 90 % tvoří personální a provozní výdaje. Přesto Maďarsko hodlá v následujících pěti letech modernizovat ozbrojené síly vojenským zařízením západních zemí (hlavní prioritou mají stíhací letouny). Každoroční náklady mají činit přibližně 100 mil. USD. Parlament zároveň schválil požadavek vojenského letectva na zakoupení západoevropského identifikačního systému IFF pro bojové letouny a uvolnil částku 1,1 mld. HUF, což odpovídá vybavení asi 100 letounů (MiG-21, MiG-23, Su-22) tímto zařízením. Pro zvýšení účinnosti a využitelnosti bitevních, dopravních a výsadkových vrtulníků maďarských ozbrojených sil se rovněž uvažuje o jejich vybavení družicovým globálním systémem určování polohy - GPS (Global Positioning System).

-RH-